

Impressies uit winter 1978-1979

Piet Munsterman

Eindelijk, sedert 1963, weer een ouderwetse winter met langdurig-besneeuwde velden, dichtgevroren wateren, onbegaanbare wegen en hongerende Meerkoeten en Blauwe Reigers. Hoewel de temperaturen niet extreem laag waren was er toch sprake van een wekenlange vorstperiode. Voor ons vogelliefhebbers gaf dit aanleiding tot het voeren van grote concentraties vogels en het verzorgen van verweesde slachtoffers van de winter. Bovendien was er veel te zien, waarvoor wij de afgelopen kwakkelwinters geenszins in de gelegenheid waren. Het begon al meteen in januari.

Op Texel was geen water meer ijsvrij. Alleen de drinkwaterbekkens achter Oude Schild lagen nog open. Hierin waren prachtig Grote en Middelste Zaagbekken, Meerkoeten, Smienten, Dodaarsjes, Kuif- en Tafeleenden te zien, die duikend aan de kost trachtten te komen, meestal op hun huid gezeten door de aanwezige Kok-, Grote Mantel- en Zilvermeeuwen, die vooral bij de zaagbekken, als de gevangen vis groot was, vaak succes hadden. Ditzelfde

Ook duikeenden verschalkten vis. Ik zag een Kuifeend worstelen met een platvisje, dat uiteindelijk wel werd doorgeslikt en een Tafeleend met een palinkje, dat kwijtgeraakt werd aan een Kokmeeuw.

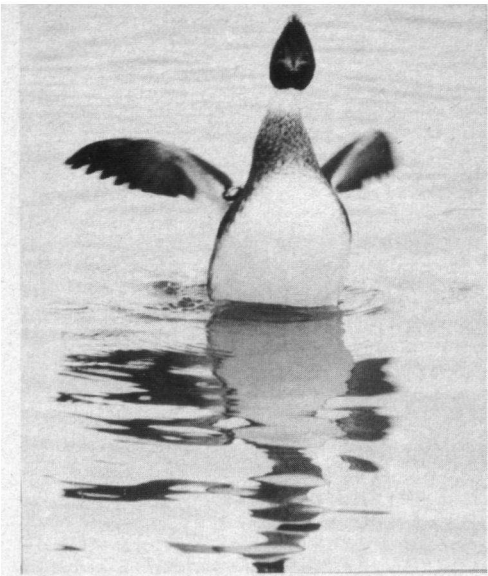
Een bekend verschijnsel is dat de Middelste Zaagbekken meestal in zout of brak water opereren, terwijl de Grote Zaagbekken en Nonnetjes de voorkeur geven aan de binnenwateren.

In de wellanden bij het Larserbos had men banen vrijgemaakt voor de ganzen, waarvan onder meer de Brandgansen profiteerden. Februari 1979. Foto: Piet Munsterman.

zagen wij in de vissershaven van IJmuiden, waar wel zo'n 80 Middelste Zaagbekken royaal aan de kost kwamen. Bij de grote spuisluizen telden wij ruim 300 Middelste Zaagbekken en 150 Futen. Over het algemeen toonden de wijfjes van de zaagbekken zich minder schuw dan de mannetjes. Bij het duiken komt de Middelste Zaagbek bijna uit het water, waarbij zij vlak vóór het duiken de kop met kuif en lichaam afplatten om dan met een krachtige afzet van de rode poten onder te duiken. Kleine visjes worden onderwater naar binnen gewerkt, terwijl grotere vissen vaak een prooi worden van de speciaal daar op azende meeuwen.

In een zijkanaal van het Noordzeekanaal bij Spaarndam lagen wel 200 Grote Zaagbekken. Bijna overal waar nog open water was, bijvoorbeeld bij een zuiveringsinstallatie van een nieuwbouwwijk in Haarlem waren Grote Zaagbekken en enkele Nonnetjes te zien. Ik zag er één bovenkomen met een dikke baars, die onder het vluchten voor zijn rivalen al zwemmend naar binnen werd gewerkt, waarbij de hals veel langer en dikker werd dan normaal. Na het verwerken van zo'n prooi gaan zij een paar keer in het water overeind staan, klappend met de vleugels, terwijl zij ook vaak drinken. In de laatste week van februari, toen de dooi was ingevallen, lagen in een groot wak

Middelste Zaagbek, Texel, januari 1979.
Foto: Piet Munsterman.

in Spaarnwoude nog zo'n 20 'boterbuiken'. Het zachte weer had duidelijk invloed op hun gedrag. Mannetjes duldden elkaars aanwezigheid niet en met bol opgezette blauwgroen, glanzende koppen zwommen ze ongedurig heen en weer, terwijl een enkel vrouwtje aan een uitverkoren mannetje haar genegenheid toonde door vlak naast hem plat uitgestrekt half onder water te zwemmen.

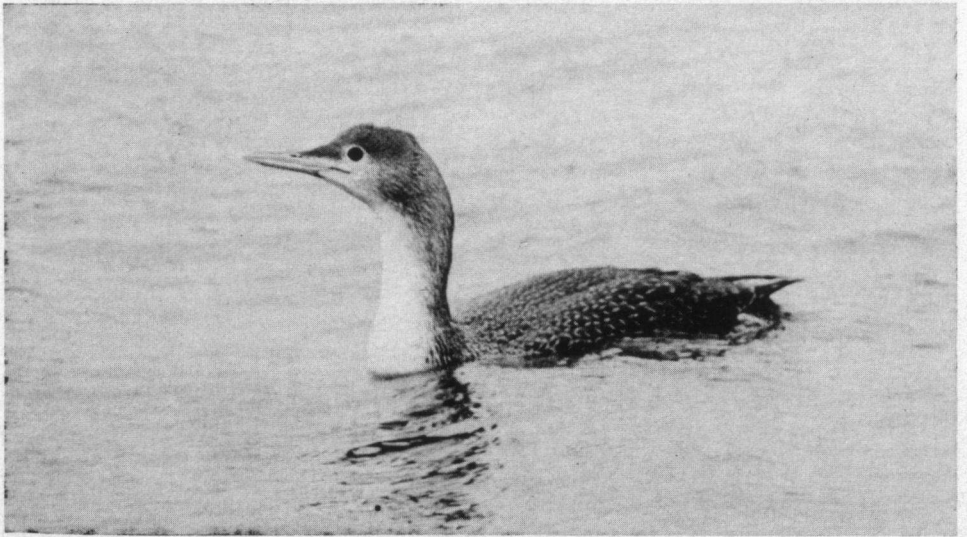
Grote groepen Nonnetjes hadden wij in december al op de randmeren van de Flevopolders gezien. Opvallend is hun gemeenschappelijk foerageren, waarbij zij dicht opeen achter de school visjes aanduiken, terwijl de achterste zich vaak vliegend naar de voorste linie

begeven om daar weer onder te duiken. Vaak openen de Nonnetjes vlak voor het duiken even de bek alsof ze om lucht happen. Op eens valt de groep stil en ligt poetsend ergens midden op de plas, tot er weer door een groepje een school vissen wordt ontdekt en dan begint het lieve leven opnieuw. Het voordeel van het vissen in groepen is dat ze de school vissen niet gauw kwijtraken. Er zijn er altijd wel een paar die in de goede richting duiken. De zwemrichting van zo'n groep is dan ook erg grillig. Toen het IJsselmeer dichtlag vonden wij alleen in de wakken nog enkele exemplaren, die ook met elkaar visten vlak langs de rand van het ijs.

Om ganzen van dichtbij te zien was deze winter ook bijzonder gunstig. Vaak zaten zij vlak langs de weg tot in de bermen, waar de sneeuw wat plukjes gras had vrijgelaten. In het Larserbos had men met een bulldozer in een weiland een paar banen vrijgemaakt. Brand-, Riet- en Kolganzen en ook Smienten profiteerden er dankbaar van.

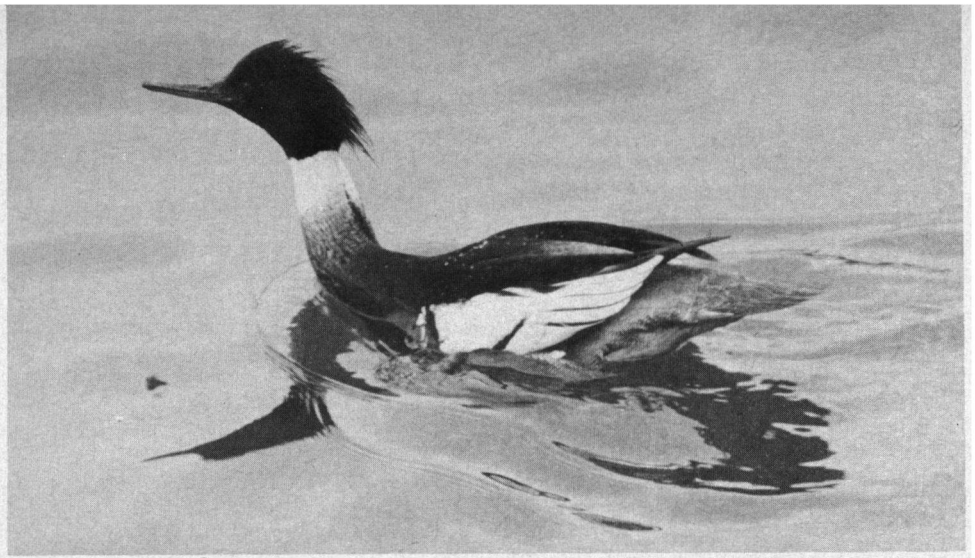
Wilde en Kleine Zwanen waren minder ongebruikbaar dan anders. Een prachtig schouwspel vormden de wel 50 Wilde Zwanen, die wij in een open vaart in het Larserbos aantroffen. Het familieverband werd tot in de groep gehandhaafd en vreemde mannetjes werden met statig vertoon verjaagd.

De Flevopolders herbergden in de winter maanden tal van Buizerden, Ruigpootbuizerden en Velduilen die uit de onmogelijkste hoekjes muizen wisten te vangen. Op een circa 100 kilometer lange rit telden wij zo'n 20 Ruigpootbuizerden, 14 Buizerden en 9 Velduilen.

Pareduiker (geen opgewipte snavel, geen rood oog), sluizen, IJmuiden, 19 februari 1979.

Foto: Piet Munsterman.

Middelste Zaagbek ♂, zojuist een vis ingeslikt met uitgestrekte hals. Haven, IJmuiden, februari 1979.

Foto: Piet Munsterman.

De kans om zeldzame waarnemingen te doen was ook groter dan anders. Drie maal zagen we een jonge Zeearend, die van uit de Flevo-polders nabij het gemaal De Blocq van Kuffeler een eind zuidwaarts langs de weg vloog om dan dwars over het ijs richting Pampus te verdwijnen. Ook troffen we 3 Grote Trappen aan op een stoppelveld bij de Vaart in Zuidelijk Flevoland en van Belgen (veel buitenlanders bezochten ons land) hoorden wij dat men zelfs een Witbandzearend, een Sneeuwuil en een Parelduiker in de Flevo-polders had gezien. Een bekende verschijning was ook de, in februari waargenomen, Geelsnavelduiker tussen de pieren van IJmuiden, die vlak onder de kant zich statig onder water liet glijden om

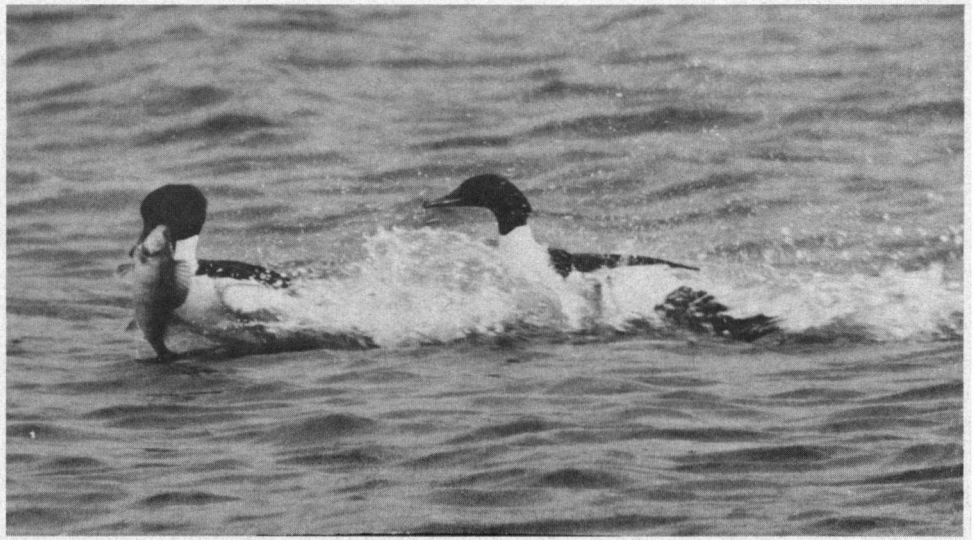
pas vaak na 30 tot 40 seconden zo'n ruim 100 meter verder weer op te duiken.

Het aantal bij de pier waargenomen Zwarte en Grote Zeeëenden was ook veel groter dan anders. Deze voedden zich met de aanwezige zeesterren, krabben en andere schaaldieren, waarvoor zij met een krachtige afzet loodrecht omlaagdoken.

Al met al bracht deze ouderwetse winter voor ons en de vogels naast veel moeilijkheden en ongemak, ook veel kijkplezier.

- P. Munsterman, Halbertsmastraat 58, 2035 CJ Haarlem.

P.S. Is het u ook opgevallen dat het aantal Bonte Kraaien deze winter zo gering was?

Grote Zaagbekken in zijkanaal C bij Spaarndam met een dikke baars die werd ingeslikt, februari 1979.

Foto: Piet Munsterman.